

МИРОВНЕ МИСИЈЕ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА И САРАДЊА СА РЕГИОНАЛНИМ АКТЕРИМА

Жељко Јовић

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

У раду ће бити представљена природа односа између Уједињених нација и регионалних актера који настају у реализацији мировних мисија. Такође, кроз примере мировних мисија током 90-их година двадесетог века биће речи о безбедносном оквиру у којем се сарадња између УН и регионалних актера креирала и реализовала, а сагледани су и сви проблеми и предности заједничке сарадње.

Мировне мисије УН ће и у 21. веку имати важну (примарну) улогу у чувању светског мира и безбедности. Укључивањем регионалних актера у реализацију мировних мисија, УН ће поделити терет чувања светског мира и безбедности и тиме смањити и(или) неутралисати своје слабости и недостатке.

Кључне речи: *мировне мисије, регионални актери, регионалне организације, регионалне државне силе, сарадња, координација*

Увод

Недостатак офанзивних способности мировних трупа приморава Уједињене нације (у даљем тексту УН) да реализовање одређених задатака повезаних са регулисањем међународног мира и безбедности остваре у сарадњи са регионалним актерима. У прошлости, нарочито након хладног рата, УН су успостављале различите типове сарадње, како са регионалним организацијама, тако и са регионалним државним силама. Један од главних изазова за мировне мисије УН представља превазилажење ограничења повезаних са мањком офанзивних способности, с једне стране, и обезбеђивање сарадње регионалних актера са УН у промовисању циљева и принципа из Повеље УН, с друге стране. Наравно, питање интереса регионалних актера остаје недоречено.

Постоји читав низ примера веома добре сарадње између УН и регионалних организација у управљању кризним ситуацијама, али исто тако постоје, нарочито у периоду после хладног рата, делови света у којима тај однос није био на задовољавајућем нивоу. У евроатлантској зони, на пример, после НАТО агресије на СРЈ 1999. године и стварања европских снага за брзо реаговање, Савет безбедности УН је премошћен и деградиран као једино тело које је овлашћено да легитимно употребљава средства принуде у регулисању међународног мира и безбедности (Chesterman, 2001, pp. 17-19).

Поред регионалних организација, и регионалне државне силе представљају изазов за УН у регулисању међународног мира и безбедности. Изазов за УН састоји се у томе да се један моћан (државни) чинилац на регионалном нивоу приволи да своје

опште (националне, политичке, економске) интересе подреди у одређеном степену циљевима и принципима мировне мисије УН. У пракси, Секретаријат УН, заједно са Одсеком за мировне мисије (Department for Peacekeeping Operations), најчешће изналази дипломатске начине да убеди регионалну силу да потребна материјална средства и људство усмери ка кризним подручјима. Сваки неуспех УН у овом правцу говори да је Савет безбедности само једна од спона у политици великих сила.

Мировне мисије УН и регионалне организације

У расправи која се водила при крају Другог светског рата и која је омогућила стварање организације УН, одређени део њених учесника фаворизовао је регионални приступ насупрот глобалном у регулисању међународног мира и безбедности. Један од њих, британски премијер Винстон Черчил (Winston Churchill), заговарао је систем у којем би УН функционисале на нивоу неколико регионалних савета. Већина лидера осталих држава, нарочито из Јужне Америке, изразила је резервисан став према регионалном приступу решавања спорова. На крају расправе, општа (глобалистичка) визија УН превагнула је и Савет безбедности је добио улогу главног и одговорног тела у регулисању међународног мира и безбедности.

Послехладноратовске промене водиле су до стварања различитих регионалних безбедносних актера који се баве кризним менаџментом на начин који до тада није практикован. Непостојање партнерских односа између регионалних безбедносних организација имало је за последицу непостојање јединствене и међузависне архитектуре кризног менаџмента. За такво стање односа између регионалних безбедносних организација постоји више разлога. *Први*, оне су хетерогене по свом мандату, институционалном организовању, ресурсима којима располажу (људским и материјалним), политичкој „обојености“, као и по степену развоја и искуства у управљању кризним ситуацијама. *Други*, односе између њих карактерише перманентно доказивање значаја саме организације. *Трећи*, политизације односа између ових организација делом су рефлексија поделе на развијени „север“ и сиромашни „југ“. *Четврти*, већина ових организација тежи да обухвати што шири спектар активности у вези са кризним менаџментом (које би примењивали самостално и без спољне контроле). *Пети*, оне начелно промовишу партнерске односе, али за њих саме много су значајније унутрашња координација и кохерентност од изграђивања међурегионалних веза.

Уједињене нације су 1948. године први пут формално сарађивале са Организацијом америчких држава (ОАД) као регионалном организацијом, а сама сарадња била је подведена под поглавље VIII Повеље УН. Почетна сарадња УН и регионалних организација веома брзо је утихнула захуктавањем хладног рата (50-их година). Убрзо су све релевантне регионалне организације постале полигон трвења или контроле суперсила. Кубанска (ракетна) криза потакла је САД да искористе Организацију америчких држава у одбрани својих интереса, као што је СССР искористио Заједницу социјалистичких земаља (Варшавски савез) током побуне у Чехословачкој и Мађарској ради очувања своје хегемоније (Weiss, 1994). Током хладног рата, реализовање мировних мисија УН уз ангажовање регионалних организација било је спорадично и веома често контроверзно. Такви примери су: Организација

америчких држава (ОАС) у мировној мисији УН у Доминиканској Републици (1965. године), Арапска лига (ОУА) у мировној мисији у Либану (1976. године) и Афричка унија (ОАУ) у мировној мисији у Чаду (1981. године).

Ситуација се из основа мења у периоду после хладног рата, када скоро све резолуције Савета безбедности УН садрже одреднице које регулишу рад регионалних организација у мировним мисијама УН (Felicio, 2009, p. 14). Све интензивнију сарадњу УН и регионалних организација предочио је и бивши генерални секретар УН Бутрос Гали, који каже: *„Ангажовање регионалних организација подразумева размену информација, консултације, као и заједничке акције у реализацији мировних мисија са УН-ом. Успешна сарадња са УН-ом појачала би напоре регионалних организација да са још већим степеном ефикасности и легитимитета дејствују у циљу повећања свог значаја у међународном одлучивању”* (Boutros Ghali, 1992).

Раздобље после хладног рата, када су из основа промењене геополитичке структуре, обележено је периодом који пружа много веће погодности у коришћењу потенцијала регионалних организација, уважавајући циљеве и принципе који су зацртани у Повељи УН. Уважавајући Повељу УН, Савет безбедности и даље остаје једини одговоран за регулисање међународног мира и безбедности, а који ће уз помоћ регионалних организација олакшати терет који УН имају у овом послу, али и ојачати осећај учешћа, договора и демократизације у међународним пословима (Boutros Ghali, 1992: par. 63-5).

Током 90-их година 20. века УН су ступале у различите односе са регионалним организацијама у пословима који се тичу међународног мира и безбедности. У појединим насилним сукобима Савет безбедности УН само је асистирао регионалним организацијама које су водиле главну реч у решавању сукоба, као што је то био случај Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) у Нагорно-Карабаху, Молдавији, Јужној Осетији и Чеченији и Организације афричке уније (ОАУ) у Бурундију. Постојале су мировне мисије у којима је однос УН и регионалних организација у решавању насилних сукоба био равноправан, као што је то било у Либерiji, Грузији, Таџикистану и Сијера Леонеу (Artinano, 2012, p. 4). Такође, део мировних мисија реализован је тако што је Савет безбедности УН делегирао одређен број својих овлашћења (најчешће употребу средстава принуде) утврђеним регионалним организацијама у складу са поглављем VII Повеље УН, као што је то био случај у Југославији (1992), Хаитију (1993) и Сијера Леонеу (1997).

Све интензивнија и ближа сарадња регионалних организација и УН, почетком 90-их година нашла је место у посебном извештају (Агенда за мир, 1995) Бутроса Галија, који је ту сарадњу одредио кроз различите активности, које су се кретале од саветодавних, дипломатских, послова оперативне подршке, до размене експертског персонала мировне мисије на терену и предузимања заједничких операција. Током хладног рата, већина регионалних организација (са изузетком Организације америчких држава) није планирала у својим стратегијским и оперативним плановима ангажовање већег обима у мировним мисијама УН. Убрзо након престанка хладног рата регионалне организације постају свесне да њихова потенцијална улога у регулисању међународног мира и безбедности постаје све већа и због тога већина њих у својим стратегијским и оперативним плановима предвиђа сарадњу и активности које се предузимају у мировним мисијама УН. На пример, Економска заједница западноафричких држава (ECOWAS) у својим организацијским и наменским до-

кументима има читав низ задатака који одговарају поглављу VII Повеље УН, а који се тичу превенције и решавања насилних сукоба: Протокол о ненападању (1978. године), Протокол о заједничкој сарадњи и одбрани (1981. године). Организација за европску безбедност и сарадњу (Organization of European Security and Cooperation) имала је сличне задатке у својој агенди рада на Хелсиншком самиту (Хелсинки II); Организација афричке уније (Organization of African Union) уобличила је механизме за превенцију насилних сукоба, њихово управљање и решавање (1993); Јужноафричка развојна заједница (South African Development Community) је 1996. године почела са стварањем органа за политичка, одбрамбена и безбедносна питања; Заједница независних држава бившег Совјетског Савеза (Community of Independent States) такође ствара заједнички концепт превенције и решавања насилних сукоба.

Највећи део активности регионалних организација, усмерених ка одржавању међународног мира и безбедности, регулисан је у поглављу VI (члан 33) и поглављу VIII (члан 52-4) Повеље УН. Члан 33 поглавља VI одређује да се сви неспоразуми, до којих може доћи између две или више страна, морају решавати кроз преговарање или/и уз ангажовање капацитета регионалних организација. Члан 52 поглавља VIII одређује да регионалне организације могу бити ангажоване по питањима међународног мира и безбедности, под условом да се строго придржавају принципа и основних начела Повеље УН. Члан 53 поглавља VIII дозвољава Савету безбедности УН да овласти регионалну организацију да реализује мировну мисију, а члан 54 поглавља VIII одређује да Савет безбедности УН мора бити у потпуности информисан о свим активностима које регионална организације предузима у мировној мисији.

Упркос јасним одредницама Повеље УН, које се односе на практичну сарадњу УН са регионалним организацијама у реализовању мировних мисија, неке од одредби у резолуцијама Савета безбедности остају нејасне и недоречене (Gray, 2000, pp. 11-14). Посматрано са политичке стране, покушаји стварања универзалног модела који ће мерити капацитете и спремност регионалних организација да се ухвате у коштац са проблематиком мировних мисија су нереални, јер свака регионална организација има јединствену структуру чланства, организационе и наменске документе, као и средства са којима располаже.

Уједињене нације су до 1999. године водиле 49 мировних мисија, а од тога су регионалне организације узеле учешће у 15. Сарадња УН и регионалних организација у реализацији мировних мисија носи одређене могућности, али и потенцијалне изазове и ризике. Предности ове сарадње су:

- Регионалне организације често могу прибавити више легитимности кроз веће практично искуство у одређеној безбедносној проблематици.
- Регионалне организације због своје уске стручности у одређеној проблематици могу омогућити решавање проблема дипломатијом „другог колосека”.
- Географска близина омогућава регионалним организацијама да релативно брзо пошаљу и снабдеју мировне трупе.
- Стране у сукобу неретко очекују и желе да одређене регионалне организације преузму иницијативу у решавању сукоба. То је био случај у Чеченији када је једино ОЕБС-у дозвољено да приступи мировном процесу, док је Уједињеним нацијама то онемогућено. У Зимбабвеу политичке изборе могле су да прате само регионалне организације са афричког континента.

- Регионалне организације интервенишу у насилним сукобима када и УН „дижу руке” од њих, као што је то био случај у Могадишу (Сомалија) октобра 1993. године. Уплашене тим искуством (неуспехом) УН не интервенишу у потоњим насилним сукобима у Бурундију, Конго-Бразавилу и Либерiji.

На другој страни, регионалне организације се суочавају са само њима својственим ограничењима и проблемима у регулисању међународног мира и безбедности:

- Интереси регионалних организација веома често су подређени интересима водеће (хегемонистичке) чланице. У ECOWAS-у то је Нигерија, у SADC-у Јужна Африка, Русија у CIS-у и САД у НАТО-у.

- Искуство у планирању и реализовању мировних мисија много је мање од искуства УН.

- Ако се изузму НАТО и ЕУ, остале регионалне организације поседују и оперишу са малим бирократским апаратима и буџетима. Недостатак административних, логистичких и командних структура негативно се одражава на управљање сложеним мировним мисијама у којима се употребљавају војне и полицијске јединице (Goulding, 2002, p. 217).

- У појединим деловима света, где влада хроничан мањак безбедности и мира (Блиски исток, Индијски потконтинент, Подсахарска Африка), не постоји регионална организација која би успешно решавала безбедносне проблеме.

Сарадња УН и регионалних организација, као и пренос дела ингеренција УН на њих, има и позитивне и негативне ефекте. Општи је став међународне заједнице да ослањање на регионалне организације у пословима мировних мисија није у потпуности реално и поуздано јер зависи од њихових интереса, способности и геополитичких фактора (Nongui, 2013, p. 3). Упркос својим недостацима, у последњој деценији 20. века очигледан је заокрет регионалних организација ка све већем ангажовању у регулисању међународног мира и безбедности. У свом извештају бивши генерални секретар УН Кофи Анан (Annan, 1998) препознаје двоструку природу односа УН и регионалних организација. Говорећи о употреби регионалних организација у решавању безбедносних проблема на афричком континенту, нагласио је њихову позитивну улогу у отклањању недостатака Уједињених нација у материјалним средствима и капацитетима, као и стручне експертизе које се посебно односе на афричко поднебље. На другој страни, ограничења регионалних организација у политичком, структуралном, финансијском или планирајућем делу могу бити последица уских интереса доминирајуће државе у организацији. Анан закључује да УН морају опрезно и прорачунато да уђу у сарадњу са регионалним организацијама, али увек са предубеђењем да ће она бити позитивна и обострано корисна (UN 1999: para. 20).

Ангажовање најутицајнијих регионалних организација у пословима реализовања мировних мисија може се сагледати компарацијом њихових предности и слабости са Уједињеним нацијама.

Европска унија

Предности: финансијски извори, политичко искуство и релативна легитимност, холистички приступ кризном менаџменту и робустни мировни капацитети (људство и опрема).

Слабости: недостатак стратегијске визије, недостатак политичке кохезије, фрагментарност институционалних структура и недостатак непристрасности.

НАТО

Предности: релативно јака политичка подршка, војни капацитети (плански и командни) и структура, и робустни капацитети за мировне мисије (људство и опрема).

Слабости: недостатак цивилних капацитета, недостатак непристрасности.

ОЕБС

Предности: флексибилност и оперативност, стручни капацитети.

Слабости: слаба политичка подршка, непостојање физичких капацитета за мировне мисије, недостатак непристрасности.

Афричка унија

Предности: легитимност у Африци, релативна флексибилност, локална експертиза.

Слабости: млада институција, недостатак финансијских средстава и политичке подршке.

У одсеку за мировне мисије УН (Department of Peacekeeping Operations) постоји јединица за анализу претходних мировних мисија која уједно прати рад регионалних организација, нарочито током 90-их година. Анализа је генерисала неколико основних принципа који усмеравају и обликују сарадњу УН и регионалних организација. Основни принципи сарадње имали су за циљ да обезбеде:

- заједничку одговорност за управљање међународним миром и безбедношћу;
- динамичан процес који је одређен јасним и прецизним мировним мандатом на реалним основама;
- сарадњу која се реализује на консултацијама уз ефективно и ефикасно размењивање оперативних информација;
- да све стране које сарађују морају да деле заједничку доктрину и јасна оперативна правила ангажовања;
- да персонал, који је ангажован у мировним мисијама, буде адекватно едукован и опремљен;
- да се регулисање међународног мира и безбедности не завршава одласком УН и регионалних организација са терена, већ стварањем услова који ће на дужи период ојачати цивилне структуре и њихову посвећеност демократији, поштовању људских права и владавини права (UN, 1999).

Извештај, такође, сугерише који су то механизми за поштовање ових принципа и наводи их као обезбеђивање вишеструких канала за регуларну комуникацију, формирање групе за стратешко планирање, интензивирање заједничке обуке, укључивање у међународне конференције и семинаре ради побољшања комуникације са другим међународним чиниоцима и унификавање правила руковођења и командовања.

Мировне мисије УН и регионалне (државне) силе

Као и у односима са регионалним организацијама, тако и у односима са регионалним (државним) силама пред УН стоји читав низ изазова и дилема, али и предности. Највећи изазов за УН у овим односима јесте да приволе регионалну силу да се при-

држава циљева и принципа из Повеље и да истовремено сузбије на најмању могућу меру реализовање сопствених интереса под плаштом УН. Изазов за УН такође представља нарастајући утицај регионалних сила које постају више него свесне свог утицаја и статуса у решавању локалних насилних сукоба. Веома је тешко, скоро немогуће, одвратити регионалне силе да у решавању локалних сукоба не делују у складу са својим интересима. Вођене својим уским интересима оне често делују контрапродуктивно или контрадикторно у односу на основне постулате Повеље УН и самим тим угрожавају реализацију мировних процеса (Gowan, 2012, pp. 2-6).

Да бисмо донекле имали представу које предности и који изазови стоје пред Уједињеним нацијама у сарадњи са регионалним државним силама, навешћемо два примера из мировне праксе.

Први пример је у вези са догађајима у Руанди 1994. године и учешћем француских војних и паравојних јединица. Француска има велико искуство у употреби средстава принуде када су у питању насилни сукоби на афричком континенту. Од 1963. године па до 1995. године Француска је 32 пута користила средства принуде у решавању насилних сукоба на афричком континенту (Martin, 1995, p. 15). Током 1994. године два пута је војно интервенисала у Руанди, први пут самостално, а други пут по овлашћењу Савета безбедности УН. Став француске владе око насилних сукоба у Руанди 1994. одредиле су три основне чињенице:

- 1) жртве су последица цивилног рата;
- 2) масовна убиства цивила последица су политике геноцидног режима;
- 3) владајући режим покушава да одговорност за почињена зверства оправда својом верзијом догађаја у Савету безбедности УН.

Како су размере геноцида постале свеопште, поштовање прекида оружаних сукоба постало је контрапродуктивно јер је владина милиција (INTERAHAMWE) имала слободне руке да настави убијања на територијама које контролише влада. Француска подршка владајућем режиму у Руанди трајала је до тренутка када је постало јасно да ће побуњеници из Патриотског фронта (Rwandan Patriotic Front) обезбедити војну победу у цивилном рату. Француска је захваљујући блиским везама са Хабјаримановом (Habyarimana) владом, с једне стране, и својим сталним местом у Савету безбедности УН, с друге стране, долазила до информација које су утицале на доношење одлуке о формирању мировне мисије УН у Руанди (УНАМИР).

Прва војна операција коју су током априла 1994. године водили Французи у Руанди вршена је за време највећих покоља. Из база у Централноафричкој Републици, Габону и Француској стигло је 500 француских војника у главни град Руанде (Кигали) да евакуише француске држављане. За разлику од припадника мировне мисије УНАМИР-а, припадници француске војске несметано су се кретали и у кратком року евакуисали око 1.300 људи. Трећину евакуисаних сачињавали су припадници владајуће партије Руанде.

Французи су у јуну 1994. године извели другу војну операцију у Руанди. Савет безбедности УН је, резолуцијом број 929, дозволио војну операцију уз значајан отпор представника Бразила, Кине, Новог Зеланда, Нигерије и Пакистана. Донекле је отпор спласнуо када је одлучено да ће трошкове војне операције у Руанди сносити земље које шаљу трупе. Француска војна операција у Руанди правно је подведена под поглавље VII Повеље УН, док је мировна мисија УНАМИР своје правно покриће имала у поглављу VI Повеље УН. Командант војног дела УН генерал Далаир оштро

је критиковао одлуку да се француским војним трупима дозволи да самостално делују, уместо да је дошло до обједињавања снага под заставом УН.

Користећи овлашћења из резолуције број 929 УН, француска влада је одаслала око 3.000 француских војника у Руанду из тадашњег Заира и додатних 500 из Сенегала, Чада, Гвинеје-Бисао и Мауританије. Све ове војне снаге обједињене су на једном месту (на југозападу Руанде) ради стварања сигурних хуманитарних зона. Операција TURQUOISE, како се називала друга војна интервенција Француске у Руанди, није првенствено мотивисана хуманитарним разлозима. Француска мисија на првом месту је критикована због сарадње са Хабјаримановом владом која је била укључена у илегалну трговину оружјем, обуку владиних војних јединица (ФАР) и коришћење француских војних трупа против вође Руанданског патриотског фронта Пола Кагамеја (Paul Kagame) за време грађанског рата. Французи су критиковани и због одбијања да признају да су знали за планирање и наоружавање владиних снага ради извршења масовних погубљења одређене националне групе. Операција TURQUOISE имала је и позитивне резултате. Војним акцијама француске трупе спасле су од сигурне смрти 17.000 људи, док су војне снаге УН, које је сачињавало само 500 лако наоружаних припадника, успеле да спасу преко 30.000 људи од погубљења. Француске трупе су несумњиво успеле да стабилизују избегличку кризу формирањем сигурних хуманитарних зона и међу првима су почеле организовано да сахрањују жртве геноцида, као и жртве заразних обољења која су касније почела нагло да се шире (колера и куга). У хуманитарном погледу Французи су доста допринели и медицинским интервенцијама (1.100 хируршких захвата, 17.000 медицинских налаза, 90.000 амбулантних збрињавања, 24.000 вакцинација) (Weiss, 1999, p. 151).

Поред позитивних постоје и негативни примери француског деловања у Руанди током масовног покоља 1994. године. *Први*, команданти француских трупа у Руанди су, уз знање појединих високих званичника француске владе, омогућили бекство у иностранство појединцима из прелазне владе (ФАР-а) и вођама владине милиције који су били одговорни за тромесечне масовне покоље током 1994. *Други*, у појединим градовима у унутрашњости забележени су и случајеви у којима су француске трупе пре предавања области на управљање Уједињеним нацијама из затвора ослобађале све осуђенике. *Трећи*, наклоност Француза према једној од страна у сукобу (ФАР) за последицу је имало недостатак директне комуникације са представницима Патриотског фронта (РПФ) који су победом у грађанском рату желели да зауставе геноцид.

Аустралија је *други* пример како се регионална државна сила може употребити у мировним мисијама УН. У периоду од септембра 1999. па до марта 2000. она је одиграла лидерску улогу у мултинационалној мировној мисији УН у Источном Тимору. Већина јавног мњења у Аустралији осећала је да је „морално дужна” да помогне народу у Источном Тимору, јер су аустралијске војне трупе у Другом светском рату уживале подршку становништва те провинције. Аустралијска влада била је међу неколико држава које су 1979. године признале претензије индонезжанске владе на Источни Тимор. Проиндонезжанска милиција и индонезжанске оружане снаге извеле су 1999. године војну операцију „Брзо чишћење” у којој је 75% становништва Источног Тимора расељено, а 70% инфраструктуре уништено (Дее, 2001, p. 4). Аустралија је, уз позитиван утицај домаћег јавног мњења, узела учешће у мировним снагама у Источном Тимору (INTERFET) ради смиривања насилног сукоба и организовања референдума под покровитељством УН. Регионална организација

ASEAN противила се колективној интервенцији у Источном Тимору, док у исто време ниједна „западна сила“ није била спремна да подржи интервенцију. Због географске близине и својих капацитета да пошаље потребан број људства и логистику, Аустралија се сама наметнула и као решење и као лидер. Аустралијска влада била је свесна да без пристанка власти из Џакарте и бар неке подршке држава из ASEAN-а не би било разборито интервенисати. Да би се обезбедио пристанак индонезанске владе на заснивање мировне мисије УН у Источном Тимору, амерички конгрес и председник САД извршили су снажан притисак на ММФ да услови своју посету Џакарти. Пошто је став држава ASEAN-а био у најблажу руку критички, Аустралија се окренула државама које сачињавају АПЕС (Asia-Pacific Economic Cooperation) и на састанку у Окланду (Нови Зеланд), септембра 1999. године, обезбедила већу подршку и разумевање када је у питању ситуација у Источном Тимору.

Критички став држава ASEAN-а само је повећала изјава аустралијског премијера да Аустралија игра улогу у региону која је слична улози „светског полицајца“ – САД. Одзив држава из ASEAN-а на то да формирају међународне снаге за Источни Тимор, био је више него слаб и огледао се у учешћу од само једне четвртине потребног људства и то из пет од осам чланица савеза (Тајланд, Сингапур, Малезија, Филипини и Јужна Кореја). Учешће држава ASEAN-а у формирању међународних снага више је резултат одлуке владе из Џакарте да контрибуира људство да би се донекле парирало аустралијском лидерском положају у мировној мисији. Основни задаци међународних мировних снага (INTERFET) у Источном Тимору били су обнова мира и безбедности и пружање подршке мировној мисији УН (UNAMET) у извршавању безбедносних и хуманитарних задатака. Упркос извештајима британских медија (првенствено BBC-ија), који су сугерисали да је наступ аустралијских трупа сувише опрезан и спор, као и изјави малезијског премијера да је положај мировних трупа Аустралије у локалном сукобу сличан положају било које стране у сукобу, мировна операција међународних снага под вођством Аустралије прошла је без већих проблема.

Резултати ангажовања међународних мировних снага у Источном Тимору су: успешно обезбеђивање већих градова и насеља од разбуктавања насиља, обезбеђивање границе са суседном покрајином Западни Тимор, обезбеђивање и обнова енклаве Оекуси (Oecussi), пружање помоћи хуманитарним акцијама, заштита Источног Тимора и охрабривање избеглог становништва да се врати из избеглиштва у своје домове и започињање обнове и рада основних државних служби (локалне администрације, сектора саобраћаја). Командант INTERFET-а генерал Питер Косгров (Peter Cosgrove) објашњава да је успех мировне мисије међународних трупа великим делом заслуга њихове спремности да се демонстрира снага и одлучност мировних трупа да се на свако непријатељство страна у сукобу адекватно одговори и да се оно санкционише. Део успеха лежи и у високом степену оперативне координације које су делови INTERFET-а остварили између себе. Мировна мисија INTERFET није прошла и без критика. Највећа критика која јој је упућена односила се на немоћ међународних снага да учине нешто више за становнике Источног Тимора који су раније избегли у суседну покрајину (Западни Тимор), или који су раније пресељени у удаљене делове Индонезије. Такође, критикује се неуспех мировних трупа, првенствено аустралијских, да спрече проблеме око референдумских гласачких листића који су остали у појединим деловима Источног Тимора без адекватног надзора и контроле.

Закључак

Током 90-их година 20. века природа насилних сукоба почела је нагло да се мења. Квантитативни пораст насилних сукоба у том периоду, као и комплексност њихове генезе, уско је повезана са завршетком хладног рата, појавом недржавних актера који утичу на настанак насилних сукоба, поларизацијом друштва, и порастом броја „држава у стечају”. Уједињене нације у том периоду нису успеле целисходно да реагују на појаву нових облика насилних сукоба, нити да развију нове начине деловања у заштити међународног мира и безбедности. У истом периоду, регионалне организације, као и поједине регионалне државне силе, почеле су самостално да развијају своје инструменте којима ће одговорити на нове безбедносне изазове, ризике и претње. Европска унија (EU), Северноатлантски савез (NATO), Афричка унија (AU), Организација за европску сарадњу и безбедност (OSCE), као и мање познате регионалне организације, Пацифички острвски форум (PIF), Економска заједница западноафричких држава (ЕКOWAS) и Јужноафричка заједница (SADC) јесу регионалне заједнице које су већ предузимале интервенције безбедносне природе. Ради поделе терета чувања светског мира и безбедности, УН су почеле да развијају мултилатерални дијалог са регионалним актерима у намери да се са *ad hoc* сарадње пређе на системску сарадњу, где ће Повеља УН бити основна смерница. Сарадња и координација између УН и регионалних актера у мировним мисијама постала је есенцијални део у мировној и безбедносној политици УН.

Кључ сарадње између УН и регионалних актера налази се у следеће две одреднице: прва, регионални актери морају да играју важну улогу у реализацији мировних мисија, уз поштовање ауторитета УН и, друга, УН мора да охрабри и мотивише учешће регионалних актера у мировним мисијама уз одговарајући надзор и контролу. Уколико се не развије јасан и ефикасан оквир сарадње између УН и регионалних актера, УН као једина глобална и универзална светска организација ризикује да буде скрајнута, а њен кредибилитет чувања светског мира и безбедности заувек изгубљен.

Литература

- [1] Boutros, G., (1992), *An Agenda for Peace*, (New York: UN Department of Public Information).
- [2] Chesterman, S., (2001), *Just War or Just Peace?* (Oxford: Oxford University Press), pp. 17-19.
- [3] Felicio, T., (2009), *The United Nations and Regional Organizations: The need for clarification and cooperation*, *Studia Diplomatica*, Vol. LXII, Num. 3, p. 14.
- [4] Goulding, M., (2002), *Peace-monger*, (London: John Murray), p. 217.
- [5] Gowan, R., (2012), *The United Nations, Regional Organizations and a New Generation of Challenges*, Geneva Centre for Security Policy, International Forum for the Challenges of the Peace Operations, pp. 2-6.
- [6] Gray, C., (2000), *International law and the use of force*, (Oxford: Oxford University Press), pp. 11-14.
- [7] Weiss, G. T., (1999), *Military-Civilian Interaction: Intervening in Humanitarian Crises*, (Oxford, Rowman and Littlefield), p. 151.

[8] Annan, K., (1998), *The Causes of Conflict and Promotion of Durable Peace and Sustainable Development in Africa*, (New York: Report of the UN Secretary-General April).

[9] Annan, K., (1999), *Address of the Secretary-General to the UN General Assembly*, 20 September (GA/9596).

[10] Artinano, M., (2012), *Peace Operations Partnerships: The UN Security Council and (Sub) Regional Organizations*, (Center for International Peace Operations), p. 4.

[11] Dee, M., (2001), *Coalitions of the Willing*, Australia's Involvement with INTERFET, (International Peacekeeping), 8 (3), p. 4.

[12] Martin, G., (1995), *Continuity and Change in Franco-African Relations*, Journal of Modern African Studies, 33 (1), p. 15.

[13] Nongyi, D., (2013), *A Perspective of Coordination between UN and Regional Organizations in Peace Operations*, (China Institute for International Strategic Studies), p. 3.

[14] UN, (1999), *Cooperation between the United Nations and Regional Organizations*, (UN: Lessons Learned Unit, Report).